

POSTANOWIENIE

Dnia 27 kwietnia 2018 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Bogumiła Ustjanicz (przewodniczący)

SSN Anna Kozłowska

SSN Krzysztof Pietrzykowski (sprawozdawca)

w sprawie z urzędu

przy uczestnictwie S. B. i I. B.

o usunięcie na podstawie art. 12 ust. 3 ustawy o Krajowym Rejestrze Sądowym
wpisów o zakończeniu likwidacji „B.” spółki jawnej w likwidacji z siedzibą w G. i o
wykreślenie tego podmiotu z rejestru,

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Cywilnej

w dniu 27 kwietnia 2018 r.,

skargi kasacyjnej uczestnika postępowania S. B.

od postanowienia Sądu Okręgowego w O.

z dnia 9 grudnia 2016 r., sygn. akt V Ga (...),

oddala skargę kasacyjną.

UZASADNIENIE

W dniu 20 listopada 2015 r. S. B. złożył do Sądu Rejonowego w O. zawiadomienie, mylnie nazwane wnioskiem, o wykreślenie z rejestru przedsiębiorców wpisu wykreślającego B. spółkę jawną w likwidacji z siedzibą w G. Podkreślił, że po wykreśleniu spółki jawnej z rejestru okazało się, iż wskutek błędu nie dokonano rozporządzenia należącymi do spółki prawem użytkowania wieczystego gruntu i prawem własności nieruchomości. Referendarz sądowy Sądu Rejonowego w O. postanowieniem z dnia 18 marca 2016 r. oddalił wniosek. S. B.

wniósł skargę na to postanowienie. Sąd Rejonowy postanowieniem z dnia 26 kwietnia 2016 r. stwierdził brak podstaw do wykreślenia z rejestru wpisu o zakończeniu likwidacji spółki oraz jej reaktywowaniu przez usunięcie z rejestru wpisu o jej wykreśleniu.

Sąd Rejonowy ustalił, że spółka została wykreślona z rejestru postanowieniem z dnia 8 marca 2010 r., które uprawomocniło się dnia 18 marca 2013 r., po przeprowadzeniu postępowania likwidacyjnego. W dniu 28 czerwca 2013 r. S. B. jako były likwidator wystąpił w imieniu spółki jawnej z wnioskiem o ponowny wpis otwarcia likwidacji i ustanowienie dla spółki likwidatora. Wspomniany wniosek został odrzucony przez Sąd Rejonowy, gdyż wnioskodawca nie miał zdolności sądowej. Sąd Okręgowy w O. oddalił zażalenie i w uzasadnieniu wskazał, że nie ma podstaw do zastosowania art. 12 ust. 2 i 3 ustawy z dnia 20 sierpnia 1997 r. o Krajowym Rejestrze Sądowym (jedn. tekst: Dz.U. z 2017 r., poz. 700 ze zm.; dalej: „u.K.Rej.S.”) w celu reaktywowania spółki. Podkreślił, że żądanie skarżącego podważało zasadę nieusuwalności danych wpisanych do rejestru i domniemanie ich prawdziwości oraz pozostawało w sprzeczności z konstytutywnym charakterem prawomocnego wykreślenia spółki z rejestru.

Sąd Rejonowy, rozpoznając niniejszą sprawę, nie znalazł podstaw do wykreślenia z rejestru wpisu o zakończeniu likwidacji spółki oraz jej reaktywowaniu przez usunięcie z rejestru wpisu o jej wykreśleniu. Wskazał, że w postępowaniu rejestrowym obowiązuje zasada nieusuwalności danych z rejestru, wynikająca z art. 12 ust. 1 u.K.Rej.S. oraz wynikająca z art. 523 k.p.c. zasada niewzruszalności prawomocnych orzeczeń sądu orzekającego co do istoty sprawy. Podkreślił, że zmiana danych w rejestrze przez usunięcie wpisu o wykreśleniu spółki z rejestru ma charakter merytoryczny, niepozwalający na zakwalifikowanie jej jako drobne uchybienie podlegające konwalidacji w trybie art. 12 ust. 2 u.K.Rej.S. Nie znalazł także podstaw do wykreślenia z urzędu wpisów na podstawie art. 12 ust. 3 u.K.Rej.S. z uwagi na ich niedopuszczalność ze względu na obowiązujące przepisy prawa.

S. B. wniósł apelację od postanowienia Sądu Rejonowego.

Sąd Okręgowy w O. postanowieniem z dnia 9 grudnia 2016 r. oddalił apelację oraz stwierdził, że uczestnicy ponoszą we własnym zakresie koszty postępowania apelacyjnego. Podkreślił, że ustalenia faktyczne w niniejszej sprawie były prawidłowe i zostały przyjęte przez Sąd Okręgowy za własne. Zwrócił uwagę na wynikającą z art. 12 ust. 1 u.K.Rej.S. zasadę jawności rejestru, która rozciąga się nie tylko na dane aktualne, ale także na dane historyczne. Nie podzielił poglądu skarżącego, że wykreślenie spółki jawnej z rejestru w przypadku przedwczesnego zakończenia likwidacji jest niezgodne z prawem, co uzasadnia zastosowanie art. 12 ust. 3 u.K.Rej.S. Podkreślił, że przeciwko takiej interpretacji przemawia też regulacja zamieszczona w art. 24 ust. 3 u.K.Rej.S. Powołał się w związku z tym na postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 5 maja 2005 r., IV CK 18/05 (niepubl.), z dnia 27 października 2010 r., V CSK 114/10 (niepubl.) i z dnia 2 grudnia 2015 r., IV CSK 99/15 (OSNC-ZD 2017, nr C, poz. 40). Zaznaczył, że wykreślenie spółki z rejestru ze względu na swój konstytutywny charakter wywiera skutek nawet w przypadku, gdy zostało dokonane na podstawie wadliwego, prawomocnego postanowienia sądu zarządzającego wykreślenie.

Uczestnik wniósł skargę kasacyjną, zaskarżając postanowienie Sądu Okręgowego w całości oraz zarzucając naruszenie prawa materialnego, mianowicie art. 12 ust. 3 u.K.Rej.S. przez jego niewłaściwą wykładnię polegającą na przyjęciu, że wpis wykreślający z Rejestru spółkę, co do której postępowanie likwidacyjne nie zostało prawidłowo zakończone, nie mieści się w zakresie pojęcia „danych niedopuszczalnych ze względu na obowiązujące przepisy prawa”, a w konsekwencji niezastosowanie tego przepisu.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Sąd Najwyższy przyjął w postanowieniu z dnia 5 maja 2005 r., IV CK 18/05 (niepubl.), że na podstawie art. 12 ust. 3 u.K.Rej.S. nie jest dopuszczalne wykreślenie podmiotu wpisanego uprzednio do rejestru.

Zgodnie z uchwałą Sądu Najwyższego z dnia 24 stycznia 2007 r., III CZP 143/06 (OSNC 2007, nr 11, poz. 166), jeżeli po wykreśleniu z rejestru spółki z ograniczoną odpowiedzialnością okaże się, że pozostała po niej część majątku nieobjęta likwidacją, dopuszczalne jest ustanowienie likwidatora w celu

dokończenia likwidacji. W uzasadnieniu uchwały Sąd Najwyższy zwrócił uwagę na nietypowość sytuacji będącą wynikiem tego, że mimo przeprowadzenia postępowania likwidacyjnego i wykreślenia z rejestru przedsiębiorców spółki z ograniczoną odpowiedzialnością, pozostała po niej nierozdysponowana część majątku (nieruchomość), wpisana w księdze wieczystej jako własność tej spółki, a więc należąca do nieistniejącej osoby prawnej. Stwierdził, że nie można podzielić stanowiska Sądu Najwyższego, wyrażonego w orzeczeniu z dnia 26 maja 1936 r., C II 331/36 (Zb. Urz. 1937, nr 1, poz. 39), że majątek spółki z ograniczoną odpowiedzialnością, ujawniony dopiero po zakończeniu postępowania likwidacyjnego i po wykreśleniu spółki z rejestru handlowego, a nieobjęty likwidacją, należy do wspólników. Uznał bowiem, że nie ma ono oparcia w ustawie, gdyż zarówno kodeks handlowy, jak i kodeks spółek handlowych nie przewidują przejścia *ex lege* w takiej sytuacji wprost majątku spółki na rzecz jej wspólników. Tym bardziej nie jest tu możliwe przejście pochodne. Trzeba dodać, że przyjęcie poglądu, iż nieobjęty postępowaniem likwidacyjnym majątek przechodzi bezpośrednio na byłych wspólników mogłoby prowadzić do nadużyć przez zatajanie w tym postępowaniu majątku i działanie w ten sposób na szkodę wierzycieli.

Według uchwały Sądu Najwyższego z dnia 3 grudnia 2014 r., III CZP 90/14 (OSNC 2015, nr 10, poz. 112), w razie ujawnienia po wykreśleniu spółki akcyjnej z rejestru przedsiębiorców majątku spółki nieobjętego likwidacją, stosuje się w drodze analogii przepisy kodeksu spółek handlowych dotyczące likwidacji spółki akcyjnej w organizacji. W uzasadnieniu tej uchwały Sąd Najwyższy m.in. odniósł się do prezentowanej w doktrynie koncepcji wykreślenia z rejestru przedsiębiorców wpisu o wykreśleniu spółki handlowej na podstawie art. 12 ust. 3 u.K.Rej.S. Podkreślił, że przyjęcie tej koncepcji wymaga takiej interpretacji tego przepisu, zgodnie z którą wpisem niedopuszczalnym ze względu na obowiązujące przepisy jest wpis o wykreśleniu spółki, jeśli następnie ujawni się majątek nieobjęty likwidacją. Zdaniem zwolenników tego poglądu, postępowanie likwidacyjne nieobejmujące całości majątku spółki handlowej jest postępowaniem niezgodnym z prawem, a co za tym idzie, zakończenie takiego postępowania nie daje podstaw do wykreślenia spółki z rejestru. Sąd Najwyższy wskazał, że przyjęcie takiej

szerokiej interpretacji pojęcia „wpis niedopuszczalny ze względu na obowiązujące przepisy prawa” prowadzi jednak do naruszenia zasady niewzruszalności wpisu wynikającej z całokształtu przepisów o rejestrze przedsiębiorców oraz zasady niewzruszalności prawomocnych orzeczeń sądowych stanowiących podstawę dokonania wpisów w rejestrze. Uznał też, że omawiana koncepcja budzi istotne wątpliwości związane z konstrukcją spółki handlowej jako podmiotu prawa o charakterze korporacyjnym. Wykreślenie spółki handlowej z rejestru pociąga za sobą ustanie struktury organizacyjnej, w której uczestniczyli wspólnicy (akcjonariusze), oraz ustanie członkostwa, a co za tym idzie ustanie udziałów (akcji) postrzeganych jako kompleks uprawnień z jednoczesnym ustaniem więzi korporacyjnej między spółką a jej wspólnikami (akcjonariuszami), na której była oparta jej struktura organizacyjna. Postanowienie sądu rejestrowego w przedmiocie wykreślenia wpisu o wykreśleniu spółki z rejestru na podstawie art. 12 ust. 3 u.K.Rej.S. w wyniku ewentualnego wznowienia postępowania nie może więc doprowadzić do przywrócenia stosunku członkostwa, zwłaszcza gdy się zważy, że nawiązanie stosunku członkostwa następuje w drodze umowy pomiędzy wspólnikiem (akcjonariuszem) a spółką (por. uchwała Sądu Najwyższego z dnia 25 listopada 2010 r., III CZP 84/10, OSNC 2011, nr 7-8, poz. 77).

Sąd Najwyższy w niniejszym składzie, podzielając stanowisko zajęte w przytoczonych orzeczeniach, na marginesie niniejszych rozważań wskazuje, że obecnie istnieje wyraźna regulacja prawna w sytuacji, gdy po wykreśleniu z rejestru przedsiębiorcy istnieje majątek nieobjęty likwidacją. Zgodnie bowiem z art. 25e ust. 1 u.K.Rej.S., dodanym przez ustawę z dnia 28 listopada 2014 r. o zmianie ustawy o Krajowym Rejestrze Sądowym oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. z 2014 r., poz. 1924), który nie ma zastosowania w niniejszej sprawie, Skarb Państwa nabywa nieodpłatnie z mocy prawa mienie pozostałe po wykreślonym z rejestru podmiocie, bez względu na przyczynę wykreślenia, którym nie rozporządził przed wykreśleniem właściwy organ, z chwilą wykreślenia z rejestru.

Z przedstawionych powodów Sąd Najwyższy na podstawie art. 398¹⁴ k.p.c. orzekł, jak w sentencji.

jw

